

Păcat, boală și moarte

Pr. Lect. Dr. Adrian DINU

Preliminarii

Abordarea problematicii legată de păcat, boală și moarte trebuie să ne facă mai întâi să ne gândim la unele aspecte privind păcatul adamic sau păcatul strămoșesc; iar acest păcat „de început” al omului trebuie văzut în strânsă legătură cu ceea ce numim o cauză a răului din lume, adică diavolul.

Astăzi, trăim o situație pe care am putea-o numi paradoxală. Oamenii de cultură și chiar teologi, se pare, se debarasează prea ușor de realitatea existenței diavolului ca ființă reală și consideră că omul ar fi unicul izvor al răului prin greșeala în fața lui Dumnezeu. Din Scriptură știm că Dumnezeu este singura Cale și Dragoste adevărată și nu poate fi acuzat de existența sau de generarea răului lumii. Un singur text dacă am lua din Scriptură în sprijinul celor afirmate și ar fi de ajuns, pentru că toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și complementară în mântuirea omului. În Biblie scrie că: „Dumnezeu este iubire. Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi (oamenii, n.n.), că pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem” (1 Ioan 4, 8). Așadar, Dumnezeu este Cel ce a generat viața și l-a salvat pe om prin chiar Fiul Său de la distrugere sau moarte și tot ceea ce a împlinit se datorează acelei „identități” din ființa Sa: Dragoste și Milă.

Vom încerca să abordăm, pe baza Scripturii și a învățaturii Părinților Bisericii, câteva aspecte din ce este omul în ființa sa, asupra originii răului din lume și asupra legăturii dintre trei mari realități: păcat, boală, moarte; vom încerca să analizăm și câteva aspecte ale vieții de zi cu zi care aduc cu sine diferite stări care pot fi numite „consecințe” ale păcatului, dar și a altora care pot fi foarte bine numite „inofensive” dar prezintă în mod evident un afect nociv asupra omului.

Originea păcatului și a răului

Dumnezeu l-a făcut pe om din nimic, aducându-l la viață, la o viață continuă, care nu poate să însemne distrugere sau neant¹. De fapt, ce poate fi neantul sau non-existența? Cum poate crede cineva că vine de nicăieri și se întoarce către

---

¹ În legătură cu acest subiect a se vedea: Vladimir Lossky, *Théologie mystique de l'Église d'Orient*, Aubier, 1944, p. 89.

nicăieri? Ideea aceasta, dacă s-ar accepta, ar fi tăgăduită chiar prin ea însăși. Căci dacă nimic nu există, atunci cum poate fi ceva din nimic? În planul de creație al lui Dumnezeu a existat și economia mântuirii făpturii sale. Aceasta înseamnă că Dumnezeu a știut despre căderea omului în păcat, dar i-a lăsat acestuia libertatea de a alege pentru ca mai apoi întoarcerea lui către El să fie autentică și el să nu se mai ascundă de teamă față de Creator așa cum făcuse odinioară (Facere 3, 8). „Dumnezeu s-a făcut om pentru ca omul să devină dumnezeu”, ne spune Sf. Irineu de Lyon. Dumnezeu a făcut omul după chipul Său și astfel el este viu pentru că Dumnezeu este Cel Viu și dăruiește viață din Viața Sa. „Dacă Dumnezeu – după cum spune Mântuitorul – este Dumnezeul lui Avraam, lui Isaac și al lui Iacov, aceștia nu sunt morți. Pentru Dumnezeu toți sunt vii”².

O altă idee importantă este aceea că Dumnezeu l-a creat pe om sănătos din punct de vedere fizic și sufletesc: „Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut, și iată erau bune foarte” (Facere 1, 31). Aceasta înseamnă că El nu l-a făcut muritor pe om. Nemurirea acestuia din urmă era starea potențială care trebuia legată de îndumnezeirea sa. Omul era creat „pentru ca energiile necreate să-l pătrundă în fiecare mădular în parte, să-l transfigureze și să-l îndumnezeiască”³, iar ceea ce numim acum „îndumnezeirea” sa era făgăduită pentru el: „Că zidind pe om, luând țărână din pământ, și cu chipul Tău, Dumnezeule, cinstindu-l, l-ai pus în raiul desfătării, făgăduindu-i întru paza poruncilor tale viață fără de moarte și moștenirea veșnicelor bunătăți”⁴.

În timpul vieții primilor oameni în rai, nu exista nici boală, nici moarte, căci erau străine de planul dumnezeiesc pentru om. Cartea Înțelepciunii arată acest lucru în chip clar: „Căci Dumnezeu n-a făcut moartea, (...) El a zidit toate lucrurile spre viață și făpturile lumii sunt izbăvitoare. Întru ele nu este sămânță de pieire” (Cartea Înțelepciunii lui Solomon 1, 13-14). Ce poate să însemne „sămânța de pieire” de care se vorbește aici, dacă nu boala și moartea? Făcut după chipul lui Dumnezeu, omul era viu, sănătos și liber.

Definiția păcatului

Dacă am încerca să explicăm de ce anume a greșit omul, care au fost „motivațiile” sale interioare și exterioare, ar trebui să ne referim în primul rând la ceea ce spun Sfinții Părinți și cărțile de slujbă ale Bisericii. Nu credem că este potrivit aici să facem o analiză „sistematică” a noțiunii de păcat și a consecințelor pe care le induce în om și în lume, făcând abstracție de esențial: privirea duhovnicească a Părinților asupra păcatului și a morții. Observarea unei legături „juridice”, exterioriste în „procesul” de definire al păcatului, ar duce la concluzia unei concepții punitive despre existența acestuia și care, în orice caz, nu ar explica totul, ci ar

² Arhimandritul Sophrony, *De vie et d'Esprit*, Le sel de la terre, 1993, p. 14.

³ André Borrély, *L'homme transfiguré*, Cerf, 1975, p. 122.

⁴ Anaforaua Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare, în *Liturghier*, Chișinău, 1992, p. 198.

conduce la o concluzie cu totul anormală: Dumnezeu este responsabil pentru „greșeala” de a-l fi creat pe Adam și pentru păcatul comis de el. „Păcatul este unul, dar Biblia îl definește în diverse feluri pentru că are o multitudine de manifestări. Biblia primului testament are mai mulți termeni pentru a desemna păcatul, deși în nici un text sacru nu putem identifica o definiție clară a acestuia”⁵. Păcatul, arătat în mai multe chipuri în Vechiul Testament (*a trece pe lângă bine, a rătăci drumul, neascultare, abaterea de la datorie, nedreptate, injurie la adresa lui Dumnezeu etc.*), primește prin scrierile Sfinților Părinți o explicație și mai clară: „Părinții au stabilit, cu darul lor de deosebire, că alta este momeala, alta însoțirea, alta încuviințarea, alta robirea, alta lupta și alta așa numita patimă a sufletului... Dintre acestea toate, prima treaptă este nepăcătoasă; a doua nu în chip negreșit; a treia, potrivit cu starea celui ce luptă. Iar lupta pricinuieste sau cununile sau pedepsele”⁶.

Știm că Dumnezeu nu l-a lepădat niciodată pe om, în sensul de a-l lipsi de ceea ce este esențial pentru el, adică Dragostea Sa. „Trebuie totuși să înțelegem că moartea este consecința firească a separării de Dumnezeu, pe care omul a ales-o în deplină libertate. În acest sens am putea defini moartea ca fiind absența vieții. Viața, într-adevăr, era o făgăduință, dar o făgăduință ce nu putea să se împlinească decât prin participarea la Viața dumnezeiască și prin unirea cu Dumnezeu. Aceasta era pomul vieții sădit în mijlocul grădinii raiului (Facere 2, 9) și care era dat ca alegere liberă a omului. Nu este vorba aici de o limită opusă ideii de libertate a omului, de o clauză restrictivă ce i-ar fi fost impusă, de o condiție *sine qua non* arbitrară”⁷. Ce putem oare înțelege prin primele cuvinte ale Evangheliei de la Ioan referitoare la Cuvântul creator și Dătător de viață? Acolo se spune că: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul... Întru El era viață și viața era lumina oamenilor” (Ioan 1, 1 și 4). O traducere mai bună din limba greacă ar arăta și mai bine adevărul acesta: „și Cuvântul era Dumnezeu” (Ioan 1, 1); Scriptura ne învață că Logosul, Iisus Hristos, Fiul și Cuvântul Unic al lui Dumnezeu a dat viața, că toate prin El și pentru El s-au zidit și că viața constă în sălășluirea întru lumina necreată a lui Dumnezeu care a fost la originea vieții pământești (Ioan 1, 4).

Astfel, „pentru ca omul creat după chipul lui Dumnezeu să poată trăi o viață pe deplin binecuvântată și nemuritoare, Domnul Cel Iubitor de oameni a sădit în mijlocul raiului pomul vieții. Hrănindu-se din roadele acestui pom, omul putea să rămână fără boală și nemuritor în trup, căci acel pom avea puterea să dea viața”⁸.

⁵ Semen Petre, *Păcatul – boala a sufletului – coordonate biblice*, Editura Panfilius, Iași, 2004, p. 3.

⁶ Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, în „Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși”, vol. IX, București, 1980, p. 241 (a se vedea și lucrarea: *Din învățătura Sfinților Părinți, antologie de texte patristice pe teme de dogmatică și spiritualitate ortodoxă*, alcătuită de Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, Ion Vlăducă, Editura Bizantină, București, 2003, pp. 170-178).

⁷ Dominique Beauvils, *«Ta foi t'a sauvé», approche orthodoxe de la maladie et de la mort*, préface d'Olivier Clément, Desclée de Brouwer, Paris, 1996, p. 61.

⁸ Père Justin Popovitch, *Philosophie orthodoxe de la vérité*, t. I, L'Âge d'homme, 1992, p. 288.

Există sau nu păcat în lume?

La întrebarea aceasta se poate răspunde atât prin cuvintele Scripturii, cât și prin cele ale Tradiției Bisericii, adică prin vocile cele mai autorizate ale Sfinților Părinți care au alcătuit rugăciunile, cântările și toate slujbele noastre. Astfel, Scriptura ne învață că: „prin pizma diavolului moartea a intrat în lume” (Cartea Înțelepciunii lui Solomon 2, 24); diavolul este cel care a împins-o pe Eva în păcat: „Șarpele cel viclean oarecând pizmuind cinstea mea, a șoptit în urechile Evei cu înșelăciune; din care eu amăgindu-mă, vai mie, m-am lepădat din adunarea vieții”⁹. Apoi Sfântul Vasile cel Mare spune și el: „Făpturile au fost create după structura celor care erau potrivite naturii lor și au căzut în boală atunci când s-au întors de la scopul lor firesc”¹⁰. Dacă referitor la suferință și la moarte oamenii nu au păreri contrare, toți constatând că acestea există în mod real în lume, atunci când vine vorba despre păcat, despre esența și rezultatele pe care le aduce, oamenii se împart în mai multe categorii, fiecare adoptând o atitudine în funcție de credința și convingerile sale. Este deosebit de semnificativ faptul că în privința păcatului, ca izvor al suferinței și morții, oamenii cei mai mulți ar prefera să nu discute sau mai degrabă să ignore realitatea acestuia. Problema aceasta rămâne de o actualitate cutremurătoare, mai ales datorită faptului că omul modern tinde să nu accepte existența și implicațiile păcatului.

Problema răului în Ortodoxie nu este ceva abstract, impersonal, fără realitate consistentă în lume. Părinții Bisericii au acordat „răului” toată atenția cuvenită, mai ales din perspectiva „luptei” cu acesta, pentru că ei știau că neglijarea sau nesocotirea lui însemna pierderea sufletului. Sfinții, care ne sunt modele de viață, cunoșteau foarte bine Scriptura, care spunea la Matei 6, 13 că Mântuitorul se ruga și deopotrivă îi învăța pe ucenici să fie izbăviți „de cel rău”, adică de „cineva” anume, malefic, potrivnic lui Dumnezeu și omului.

Ne putem da seama ușor, pe de o parte, că sămânța pieirii nu exista de la început în om, pentru că Dumnezeu nu poate face ceva rău, ci numai „bune foarte” (Facere 1, 31), inclusiv omul, iar pe de altă parte că păcatul și răul nu sunt o fatalitate, ceva moștenit din prima clipă de viață a protopăriților noștri, ci este „ceva introdus”, „inventat” în lume, ceva care s-a interpus între noi și Dumnezeu. Ca și Paul Evdochimov, putem concluziona: „problema răului într-o perspectivă autentic creștină se reduce la problema *celui rău*”¹¹.

Câteva date actuale

Referirile la păcat și moarte ne duc la gândul dacă acestea sunt actuale sau dacă se află la baza tuturor relelor din lume: războaie, ucideri, violuri, oprirea

⁹ Utrenia Duminicii lăsatului sec de brânză, cântarea a 3-a, în *Triod*, București, 1986, p. 89.

¹⁰ Saint Basile le Grand, *Dieu n'est pas l'auteur du mal*, Omilia a 9-a, în „Contacts”, nr. 135, 1986, p. 172.

¹¹ Vladimir Lossky, *Le péché originare*, în „La vie spirituelle”, nr. 667, t. 141, 1987, p. 583.

plății lucrătorilor, dominare de orice fel și multe altele asemenea. În analiza acestui aspect trebuie să plecăm tot de la Scriptură. Astfel, păcatul celui dintâi om nu a fost doar al lui, ci s-a extins asupra urmașilor lui, dovada fiind faptul că noi înșine ne „luptăm” unii cu alții, iar natura toată chiar ne este potrivnică de multe ori și suntem dominați de „exterior”; oamenii nu mai au puterea de a privi „în față” pe Dumnezeu, ci mereu se ascund de El. Trupul, sufletul și conștiința mai ales s-au pervertit și de aceea suferă consecințele păcatului strămoșesc, în primul rând, apoi ale păcatelor personale. La aceasta se adaugă, bineînțeles, greșelile personale, ale părinților noștri, ale rudelor și ale tuturor celor din jur, pentru că nu doar starea cea bună se „propagă”, se „molipsește”, ci și cea rea.

În analiza stării actuale a omului trebuie luat în considerare faptul că acesta se naște cu păcatul strămoșesc și tocmai de aceea Biserica îndeamnă la Botez pe toți imediat după naștere; motivația este aceea de a intra mai repede în Biserică, adică de a oferi posibilitatea să ne facem părtași puterii și iertării lui Hristos. După cum suntem coresponsabili în bine, așa suntem coresponsabili în păcat; păcatul strămoșesc și deopotrivă cele personale pe care le săvârșim ne fac să constatăm starea noastră reală, o situație pe care o trăim, dar fără a putea să-L facem pe Dumnezeu responsabil de această cădere a noastră. Legătura dintre oameni prin participarea tuturor la păcatul cel dintâi se vede foarte bine din faptul că Dumnezeu l-a scos pe om din rai; știind că Adam sau urmașii lui ar putea lua din „pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci!” (Facere 3, 22), Dumnezeu îl păzește pe el și pe urmașii lui de a nu perpetua acest păcat, știind că *toți* cei din Adam, nenăscuți atunci, au cuprins în ei „tendința” cea rea.

Am putea să ne întrebăm iarăși cum am putea aduce o rezolvare a acestei înlăturări tragice dintre păcat și consecințele lui? Acest studiu este unul teologic în primul rând, bazat pe Scriptură și pe cult, dar care se inspiră și din viața cotidiană a creștinilor și din constatările unor adevărați oameni de cultură și credință, după cum sunt Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Jean-Claude Larchet, Dominique Beaufils și alții¹².

Sfânta Scriptură ne învață că Dumnezeu este iubitor de oameni, iar acest lucru înseamnă că El face totul pentru ca făptura sa să fie fericită. De aceea a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume, ca singura „Cale” prin care ne puteam învrednici iarăși de Dumnezeu. Fiul, ca Dumnezeu adevărat și Om adevărat, poate să aducă restaurarea condiției omenesti, nu doar în sens generic, ci și personal, bineînțeles dacă fiecare primește să conlucreze la mântuirea sa: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16). Se observă aici „participarea” lui Dumnezeu la procesul de înnoire a lumii, dar și condiția esențială ca și omul să-și aducă partea sa prin credința în Dumnezeu. Lumea se „recapitulează” în umanitatea lui Hristos și în biruința lui Hristos asupra morții stă și posibilitatea biruinței fiecărui om *credincios* asupra răului. „Dacă nu este corect să vedem în orice boală, în orice suferință și în orice fel de moarte, o consecință a păcatului, nu

¹² A se vedea bibliografia finală.

este mai puțin adevărat că acest păcat este cel ce duce la boală și la moarte. Încercând să abordăm această legătură de cauzalitate, nu dorim să stabilim între ele o relație teologică, ci doar să arătăm că există *mecanisme psiho-patologice* prin care păcatul este capabil, el singur și, *într-un mod foarte firesc*, să aducă suferință, boală și moarte. Nu vom încerca să arătăm că în spatele simbolisticii vechi testamentare care prezintă moartea și necazurile ca o pedeapsă a păcatului, există de fapt *o realitate, o înlănțuire firească*, în care Dumnezeu nu are nici o responsabilitate și la care El reprezintă, dimpotrivă singura ieșire¹³.

Omul este o ființă complexă atât prin structura sa interioară, cât și prin „mecanismul funcționării” sale, dacă putem să folosim un limbaj modern. Echilibrul dintre trup, suflet și rațiune este esențial. De aceea, uneori este dificil de arătat legătura reală dintre păcat și boală și mergând până la ultima etapă a existenței de aici: trecerea la cele veșnice. Aici dorim să arătăm că nu există o legătură unilaterală între păcat și o boală anume, adică nu totdeauna este explicită legătura aceasta dintre păcat și suferință.

În *Pateric* se spune de multe ori că Părinții sufereau și din pricini diferite sau îngăduiau ei înșiși să sufere ceva pentru a putea lupta cu ispitele. Erau și „întâmplări” și lucruri reale care se petreceau cu ei, dar care nu erau neapărat consecința unei stări păcătoase¹⁴. Viața de zi cu zi aduce cu sine diferite stări care pot fi catalogate ca și consecințe ale păcatului, dar altele pot fi foarte bine consecința unei neatentii omenesti. „Astfel, excesul în consumul de alimente luat izolat va duce în primul rând la obezitate, care la rândul ei va avea consecințe asupra articulațiilor, mai ales la genunchi și la șolduri, provocând leziuni de tipul artrozei printr-o uzură excesivă. De asemenea, obezitatea va avea consecințe asupra respirației și funcționării cardiace pe care o suprasolicită, provocând o insuficiență cardiacă. În același timp va aduce și tulburări ale proceselor metabolice. Este vorba, pe de o parte, de metabolismul grăsimilor, legat în special de colesterol și de consecințele acestuia asupra arterelor și a inimii – arterită și infarct de miocard. Pe de altă parte, este implicat și metabolismul zaharurilor, favorizând diabetul și consecințele lui asupra arterelor (risc de arterită), dar și asupra ochilor și pielii¹⁵.

Printre problemele care apar frecvent astăzi sunt cele legate de poluare, de stres, de alimentație necorespunzătoare, de lipsuri diferite, începând cu lucrurile elementare până la cele vitale vieții (medicamente, haine etc.). „Angoasa și stresul au un rol determinant în apariția de tulburări de tipul ulcerului de stomac, precum

¹³ Dominique Beaufils, «*Ta foi t'a sauvé*»..., p. 63.

¹⁴ „*Omul poate fi sau duhovnicesc – cu convingeri, reguli și simțăminte duhovnicești; sau sufletesc – cu concepte, legi și sentimente sufletești; sau trupesc – cu gânduri, fapte și simțuri trupești. Oricât de duhovnicesc ar fi cineva, el va da părții sufletești și celei trupești, ceea ce li se cuvine, fără să le resfete însă, ci ținându-le în supunere față de spirit... Rezultă că un om simplu, care se teme de Dumnezeu, este superior unuia multilateral și elegant, dar care este indiferent față de Dumnezeu*” (Sfântul Teofan Zăvorățul, *Ce este viața duhovnicească și cum să te apropii de ea*, Editura Anastasia, București, 1997, p. 51).

¹⁵ Dominique Beaufils, «*Ta foi t'a sauvé*»..., p. 95.

și anumitor boli intestinale, mai ales la nivelul intestinului gros, provocând tulburări numite „funcționale”. Se știe că acestea favorizează cancerul de colon, atunci când se asociază cu un dezechilibru alimentar, în sensul unui raport neadecvat între fibrele vegetale și proteinele consumate. Se știe, de asemenea, că angoasa și stresul contribuie la apariția tulburărilor de funcționare a inimii, mai ales atunci când se asociază cu obezitatea, putând să determine un infarct de miocard, tulburări de ritm cardiac și am vorbit chiar de eventualitatea unei morți imediate în timpul unei crize de mânie. În afară de toate acestea, angoasa și stresul pot să aducă tulburări psihice grave și chiar boli de piele. Lucrări recente dovedesc că 80 la sută din bolile de piele sunt datorate bolilor psihice și țin de un tratament contra anxietății, antidepresiv sau țin de psihoterapie¹⁶. Tot angoasa și stresul sunt la originea anumitor forme de astm, mai ales la copii. În fine, se cunoaște rolul lor în determinarea apariției anumitor tipuri de cancer, mai ales cel al țesuturilor limfatice. Putem cita un exemplu foarte elocvent: cazul unui om foarte angoasat în legătură cu un cancer al țesuturilor limfatice pentru care soția sa făcea tratament de doi ani și la care s-a dezvoltat aceeași formă de cancer. Coincidentă? Cu siguranță nu, ci este un exemplu tipic al rolului pe care-l deține starea psihică al rolului stării psihice în determinarea anumitor forme de cancer¹⁷.

Asocierea alcool-tutun duce nu doar la crize de ordin financiar și social, ci și la crize existențiale. „Sărăcia” spirituală nu este întotdeauna o „cauză” sau o „finalitate” a acestei asocieri nefericite ci, mai ales, un parcurs de viață lipsit total de Dumnezeu, pentru că doar omul fără conștiință religioasă se apleacă asupra „ofertelor” vieții fără vreun discernământ real. „Printre problemele create astfel se pot cita diferitele forme de poluare care afectează atmosfera, solul și prin acesta apa cu nitrați, pesticide, multe insecticide. Apa poate fi și direct poluată, după cum se poate observa din ce în ce mai des din resturile menajere ale uzinelor sau prin pierderile de substanțe ale vaselor petroliere, fără a mai vorbi de accidentele care ajung să provoace faimoasele marea negre. Trebuie menționate și dezechilibrele în interiorul faunei, a vegetației și, în mod special, despădurirea în exces la care asistăm în zilele noastre. În fine, trebuie să vorbim și de riscul nuclear major, care are efecte atât pe plan local (scăpări care țin de procesul tehnologic), cât și pe plan mondial prin eventualitatea unei catastrofe la scară continentală sau chiar planetară datorată folosirii civile și chiar pervertirea folosiri militare a acestei energii. Toate cele menționate mai sus pot afecta organismul uman și pot provoca boli digestive, de plămâni sau de piele. Toate acestea pot provoca, de asemenea, apariția a numeroase forme de cancer, mai ales a pielii și a sângelui și pot provoca numeroase malformații congenitale. Dar aceste malformații nu au fost o lecție pentru omenire, care se înfundă tot mai mult în păcat și suntem forțați astfel să constatăm că, departe de a lupta împotriva unei astfel de patologii și de a face tot posibilul pentru restabilirea echilibrului natural, omul preferă să lupte în aceste situații printr-un eugenism pudic mascat sub termenul de diagnostic

---

¹⁶ Al 23-lea Congres de Psihiatrie (Annecy), ianuarie 1994, apud Dominique Beaufils, *«Ta foi t'a sauvé»...*, p. 96.

¹⁷ Dominique Beaufils, *«Ta foi t'a sauvé»...*, p. 97.

prenatal și avort «terapeutic», ca și cum eliminarea copilului malformat ar fi o formă de terapie!”¹⁸.

Alături de acestea stau și diferitele probleme legate de sex, de transmiterea bolilor pe calea aceasta, de ignoranța și perfidia cu care omul se aruncă în viață, încercând să „profite” de tot ceea ce aceasta îi oferă. Chiar dacă omul nu-și dă seama, el va ajunge să „se afunde într-un cerc al păcatului care naște păcatul”¹⁹. Teologii de astăzi atenționează în mod explicit problemele grave ce apar datorită proastei înțelegeri a existenței omenesti și a legăturii pe care omul o are cu Dumnezeu. Mulți oameni, mai ales intelectuali care nu mai au nici măcar simțul pudic, minimalizează anumite aspecte ale vieții copiilor, de exemplu, afirmând că o libertate mai mare de „exprimare” îi face mai maturi, mai buni cunoscători ai vieții.

Dezechilibrul pe care-l acceptă omul modern este și mai evident atunci când vine vorba despre dominarea asupra creației, de SIDA sau droguri. Omul exploatează „în mod eficient” natura și resursele pe care aceasta le oferă, dar nu aduce nimic în schimb decât poate dorința și mai mare de înavuțire materială, de delăsare față de ocrotirea sau perpetuarea anumitor specii de plante și de animale, de exemplu. Maladia SIDA este tratată de medici și de pacienți deopotrivă adeseori în chip caricatural. Conform Bibliei, aceasta boală este rezultanta unui păcat comis de anumiți oameni și care se poate răsfrânge și asupra altora cu totul nevinovați (copii, bătrâni etc.). Ce vină poate avea un copil care se naște cu această maladie, dar al cărui părinți sau cunoscuți (asistenți medicali sau medici) au greșit în viață, făcând anumite compromisuri față de regula cea bună? Sf. Apostol Pavel spune: „Asemenea și bărbații, lăsând rânduiala cea după fire a părții femeiești, s-au aprins în pofta lor unii pentru alții, bărbați cu bărbați, săvârșind rușinea și luând în ei răsplata cuvenită rătăcirii lor” (Romani 1, 27). Și încă: „Pentru că plata păcatului este moartea” (Romani 6, 23). Trebuie menționat aici că Biserica nu condamnă pe nimeni, cu atât mai puțin pe cei bolnavi, ci constată doar că păcatul și boala se propagă cu repeziciune, iar moartea ca și consecință directă a acestora, este cu atât mai neiertătoare. „Întrega Franță, și cu ea o parte din restul lumii, a putut să constate în timpul unui mare show mediatic cum un preot a fost huiduit de către toți participanții, fără nici o excepție, pentru că a spus că cel mai bun prezervativ este fidelitatea. Este vorba aici de semnul manifest al refuzului pocăinței și întoarcerii la Dumnezeu. Trebuie menționat și faptul că este vorba poate de o reacție de respingere a unei «teologii a sexualității inexactă și directivă» pe care biserica catolică a făcut-o să apese ca o greutate (și continuă, dar într-o mai mică măsură) asupra unei bune părți din creștinătate”²⁰.

Rezolvarea „dilemei” păcat, boală și moarte

În mod evident, pentru o rezolvare în spirit ortodox a acestor realități sau măcar pentru întoarcerea la o stare mai bună din punct de vedere sufletească și

---

¹⁸ *Ibidem*, pp. 97-98.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*, p. 99.

trupesc, ar trebui ca omul să-și pună, întâi de toate, problema încercărilor prin care trece și a morții care-l așteaptă la un moment dat. Acel „*de ce?*” care ar trebui să-l frământa pe fiecare dintre noi cu privire la ceea ce se petrece zi de zi, ar trebui la rândul-i „înduhovnicit”, adică să fie trecut în plan mai înalt, să capete sens prin raportarea la Dumnezeu.

Sfânta Scriptură ne avertizează că cele ascunse ale lui Dumnezeu rămân taine și nu pot fi descoperite decât prin legătura cu El: „Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor” (Matei 11, 25). Reflecția asupra păcatului, bolii și morții cuprinde în sine, pentru mulți oameni, un domeniu al fricii de „necunoscut”, o angoasă, o slăbiciune, dar acest lucru nu este în realitate decât evidențierea aspectelor „umane”, strict separate de ceea ce reprezintă Dumnezeu și lucrarea Sa.

„Problema bolii și a morții este, de generații, obiectul multor forme de căutări spirituale, filosofice, ale speculațiilor esoterice de orice fel, incluzând aici până și magia și rămânem uimiți în fața succesului diferiților tămăduitori, vraci și exorcisți, în epoca trenului de mare viteză, a sateliților care ne permit să vedem în direct, în Europa, ceea ce se petrece în Japonia. Această cerere este totuși semnificativă pentru lipsa de spiritualitate a societății noastre, fapt ce ar trebui să ne facă să medităm mai profund asupra cauzelor și remediilor de găsit”²¹. Dacă oamenii caută să dea o rezolvare bolilor de care suferă, dacă vor să „amâne” cât mai mult clipa inevitabilă a sfârșitului, ar trebui să știe că această „rezolvare” nu vine atât prin cercetări științifice profunde, experimentale și din ce în ce mai performante, ci, în primul rând, prin aprofundarea sensului vieții și al morții, al „destinului” întipărit de Dumnezeu în ființa fiecărui om. Trebuie să fim bine înțeleși că nu suntem, ca și creștini, împotriva științei, a cercetării medicale sau din oricare domeniu, dar este o diferență clară între punerea în slujba omului a medicinei și a oricărei științe în general și denaturarea sensului căutării științifice elaborate prin sacrificarea interesului pentru om și sănătatea lui pentru dominarea acestuia prin noi tehnici. De exemplu, este diferență clară între metodele de tratament moderne din spitalele lumii (în domenii diverse precum cardiologie, pediatrie etc.) și ceea ce se vrea în unele spitale sau așa-numite „centre de cercetare” pentru dezvoltarea și desăvârșirea metodelor de clonare, de eutanasiere sau altele de acest fel. Nu credem că lumea este în așa pericol încât să acceptăm cu perfidie faptul că pentru „perpetuarea” sau „îmbunătățirea” speciei umane este nevoie de cât mai multe „organe”, adică de oameni creați în laborator, a căror viață nu înseamnă nimic de fapt, ei nefiind decât o „masă amorfă”. Există o profundă prefăcătorie în abordarea acestor problematici din partea unor oameni de știință care preferă să creadă că pentru cataclisme, războaie sau distrugerii masive este nevoie de o „bancă de organe” cât mai bine pusă la punct. Acest raționament se justifică doar în cazul, nemărturisit de acei „oameni de știință”, că vor împlinirea dorințelor lor pentru că au nevoie de aceasta de fapt în lupta lor de dominare și acaparare a lumii.

---

²¹ *Ibidem*, p. 24.

Ignorarea proriei lui Dumnezeu și aducerea oricărui lucru pe tărâm strict uman este o concepție cât se poate de păguboasă, care-și va arăta „roadele” la vremea cuvenită. Dumnezeu este Dragoste desăvârșită și Atotmilostiv și Iertător, Care nu vrea „moartea păcătosului, ci ca păcătosul să se întoarcă de la calea sa și să fie viu” (Iezechiel 33, 11). Aici Biblia cuprinde un răspuns al lui Dumnezeu către om, dar dacă acesta din urmă nu înțelege, atunci nu El este responsabil de ceea ce se petrece negativ cu fiecare sau cu întreaga omenire chiar. După cum spune Pr. André Borrély, „Dumnezeu este neputincios în fața libertății omului”, și „El se retrage pentru a ne lăsa să trăim liber”²². Atunci când auzim întrebarea: „De ce Dumnezeu îngăduie toate acestea?”, răspunsul nostru trebuie să fie simplu: „Datorită respectului pentru libertatea noastră, Dumnezeu îngăduie răul, ce este totuși, în chip tainic, deja biruit”²³.

„În speculațiile despre boală și moarte, ca și despre alte subiecte, omul se înșală de două ori. El se înșală pentru că nu cunoaște dimensiunea Tainei, tocmai ceea ce este ascuns înțelepților și cărturarilor, a căror ochi s-au deschis asupra realității trupesti (Facere 3, 7), închizându-și ochii înțelegerii duhovnicești. Omul se mai poate înșela pentru că, fiind conștient de această dimensiune tainică, el încearcă să o pătrundă, să o pătrundă fără a înțelege că orice revelație nu poate să fie rodul unei gândiri omenesti închisă în temnița strâmtă a rațiunii, care nu este de o măsură cu realitatea Împărăției lui Dumnezeu, ci poate să vină doar de la Dumnezeu, prin rugăciune, făcându-ne transparentți Cuvântului și deschizându-ne primirii Duhului lui Sfânt”²⁴. Părintele Stăniloae vorbea în cărțile sale despre „Revelația supranaturală”²⁵, care nu înseamnă raționalism, gândire, fie chiar și teologică, ci lumina care se aprinde și luminează pe tot omul, nu din exterior, ci din interior, adică din adâncul ființei lui, aprins de energiile necreate ale lui Dumnezeu. „Aceasta ar trebui să fie baza metodologică a oricărei reflecții asupra bolii și morții, ca apropiere de o taină, care este Taina Împărăției și ale cărei cuvinte cheie ar trebui să fie «smerenia», «ascultarea» și «rugăciunea»”.

Părintele Cleopa a avut o atitudine exemplară în fața încercărilor vieții, a bucuriilor pe care i le-a oferit și a știut întotdeauna să respecte acele valori care într-adevăr rămân, acele adevăruri care sunt mântuitoare, care „veșnicesc”, care nu oferă bucurii de o zi. Părintele spunea: „Am intrat pe 83 de ani, am patru operații, sufăr și cu inima, lumea nu mă lasă, zi și noapte... Dar vă spun un lucru: Sfântul Vasile cel Mare, numit de Părinți «ochiul Bisericii», a fost întrebat de un filosof, anume Eubul: «O, Vasile! Care-i cea mai mare înțelepciune, care îl păzește pe om de tot păcatul și-l duce la fericirea veșnică? Iar Sfântul Vasile a răspuns: «Cea mai mare înțelepciune care păzește pe om de tot păcatul și-l duce la rai, la bucuria cea fără margini, este pururea să vadă moartea înaintea ochilor săi și să aibă în minte și în

²² André Borrély, *Qui est près de Moi est près du feu*, Desclée de Brouwer, Paris, 1978, p. 143.

²³ Olivier Clément, *Questions sur l'homme*, Stock, 1972, p. 205.

²⁴ Dominique Beaufils, «*Ta foi t'a sauvé*»..., p. 26.

²⁵ Dumitru Stăniloae, *Le genie de l'Orthodoxie*, Desclée de Brouwer, 1985, p. 29.

inimă pe Doamne miluiește»²⁶. Omul are în sine chemarea de a deveni „hristofor, pnevmatofor și teofor, iar lucrarea de îndumnezeire a sa se dovedește a fi permanent o stare de deplină conștiință, nu de anulare a trăirilor naturale”²⁷. Așadar, singura alternativă sau mai degrabă rezolvare a „dilemei” păcat, boală și moarte este trăirea în Dumnezeu, apropierea de El prin Sfintele Taine, prin viața Bisericii, pentru a lua din aceasta și a fi înveșniciti.

Câteva concluzii

După această evaluare a păcatului, a bolii și a morții din perspectivă creștină, se impun cel puțin câteva remarci. Mai întâi, ceea ce Biserica numește „păcat” nu este o noțiune impusă, abstractă sau teoretică. Păcatul nu este parte constitutivă naturii omenești, pentru că nu face parte din creația lui Dumnezeu. Atunci când Dumnezeu l-a creat pe om, nu i-a „așezat” și ceva negativ în ființă, ci l-a zidit „bun foarte”, ca de altfel pe oricare din făptura Sa. Doar diavoli, care au fost și ei la origine îngeri buni, sunt acum din păcate „umpluți de răutate și nu au decât răul ca și caracteristică”²⁸.

Omul se naște cu păcatul generic, strămoșesc, dar nu este iremediabil pierdut, pentru că Biserica este cea care îl poate salva, dacă acesta se înscrie, bineînțeles, pe linia conlucrării cu Dumnezeu în privința mântuirii personale. „În starea pe care o avem, fiecare din noi este responsabil de propriul păcat, tot așa cum este și de cel colectiv. Din această stare putem ieși prin exercițiul libertății personale”²⁹.

Ceea ce este astăzi, ca întotdeauna, boală, suferință, moarte nu trebuie înțeles ca ceva punitiv din partea lui Dumnezeu. Concepția lumească potrivit căreia Dumnezeu „dă” cutare boală sau moarte unuia sau altuia dintre semeni este cât se poate de păguboasă și străină de adevărata Ortodoxie. Am putea spune din punctul de vedere al Bisericii că mai degrabă boala și moartea „intră mereu în rânduiala economiei divine a mânturii”³⁰. De aceea acestea au un concret rol pedagogic, dător de nădejde și sunt în mod real ocazia pocăinței sau a „schimbării minții” (metanoia). „Pocăința și întoarcerea la asemănarea cu Dumnezeu este un fenomen trinitar, dar care implică în același timp total omul și libertatea sa, deci este un fenomen teandric, sacramental, legat puternic de viața Bisericii”³¹.

Așadar, „păcat, boală și moarte” pot fi înscrise pe linia Dragostei lui Dumnezeu față de om, dacă și omul are ochii să vadă realitățile acestea, adică să conștientizeze

²⁶ *Ne vorbește Părintele Cleopa*, această carte apare sub îngrijirea Arhim. Ioanichie Bălan, cu binecuvântarea P.S. Eftimie, Episcopul Romanului și Hușilor, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1995, pp. 147-148.

²⁷ Preot Ioan C. Teșu, *Omul – Taină teologică*, studii de spiritualitate filocalică, Editura Christiana, București, 2002, p. 176.

²⁸ Ignace Brianchaninov, *Introduction à la tradition ascétique de l’Eglise d’Orient*, ed. Présence, 1978, p. 215.

²⁹ Dominique Beaufils, «*Ta foi t’a sauvé*»..., p. 99.

³⁰ *Ibidem*, p. 100.

³¹ *Ibidem*.

faptul că suntem dar din Darul lui Dumnezeu, iar întoarcerea noastră către El trebuie să fie un fapt smerit, permanent și decisiv. Fără „rezolvarea” problemelor interioare (păcatul), cele din afara lui (cum sunt boala și moartea) devin obstacole de netrecut în fața chemării pe care o are omul sădită în ființa sa.

Bibliografie selectivă

- Beaufils, Dominique, «*Ta foi t'a sauvé*», *approche orthodoxe de la maladie et de la mort*, préface d'Olivier Clément, Desclée de Brouwer, Paris, 1996.
- Borrély, André, *L'homme transfiguré*, Cerf, 1975.
- Idem, *Qui est près de Moi est près du feu*, Desclée de Brouwer, Paris, 1978.
- Clément, Olivier, *Questions sur l'homme*, Stock, 1972.
- Lossky, Vladimir, *Théologie mystique de l'Église d'Orient*, Aubier, 1944.
- Popovitch, Père Justin, *Philosophie orthodoxe de la vérité*, t. I, L'Âge d'homme, 1992.
- Semen, Petre, *Păcatul – boală a sufletului – coordonate biblice*, Editura Pan-filius, Iași, 2004.
- Sophrony, Arhimandritul, *De vie et d'Esprit*, Le sel de la terre, 1993.
- Stăniloae, Dumitru, *Le génie de l'Orthodoxie*, Desclée de Brouwer, 1985.
- Teșu, Preot Ioan C., *Omul – Taină teologică*, studii de spiritualitate filocalică, Editura Christiana, București, 2002.

Sin, sickness and death

The theological research „Sin, sickness and death”, written by Rev. Lect. Dr. Adrian Dinu, analyses the context of human corruptibility. The author writes about the origins of sin in the world, the definition of it, possible answers to the „death dilemma” and some actual realities concerning the human behavior and the future of human person. In the recent growth of technology that annihilates the tradition universal values of the human being, a true understanding of the sin and its implications in the present world could offer us a new way of life, preached by the Church, which will transform the human person „in the image and likeness of God”.